

DET TALTE ORD GÆLDER

Taleseddel til FOU samrådsspørgsmål Q vedr. Irak-retssagerne (operation Green Desert), forældelse og fri proces

Torsdag den 23. januar 2014

MF Nikolaj Villumsen (EL) har stillet spørgsmål Q til besvarelse i samråd den 23. januar 2014. Spørgsmålet er stillet med baggrund i den af 23 irakere anlagte retssag mod Forsvarsministeriet vedrørende behandling under tilbageholdelse i forbindelse med Operation Green Desert i Irak i 2004.

FOU samrådsspørgsmål Q

”Ministeren bedes redegøre for sagen om de 11 fattige irakiske bønder der uden held forsøgte at rejse en erstatningssag mod Forsvarsministeriet for danske soldaters medvirken ved operation Green Desert i Irak i efteråret 2004. Herunder bedes oplyst, hvorfor Forsvarsministeriet valgte at fremføre forældelse i sagen, når forældelsesregler ifølge FNs torturkomite ikke bør finde anvendelse i tortursager, hvordan Forsvarsministeriet ser på Højesterets dom i sagen, og om det ikke i så principiel en sag ville have været rimeligt at sikre fri proces, så sagen kunne være blevet prøvet ved retten.”

Besvarelse af samrådsspørgsmål Q

Som det fremgår af spørgsmålets formulering har spørgeren bedt mig om 4 ting:

1. At redegøre for sagen.
2. At oplyse, hvorfor Forsvarsministeriet påberåbte sig forældelse.
3. At oplyse, hvordan Forsvarsministeriet ser på Højesterets dom i sagen – og her må jeg formode, at det er Højesterets kendelse om sikkerhedsstillelse, som spørgeren har i tankerne.
4. Og endelig, at svare på, og jeg citerer spørgeren, *”om det ikke i en så principiel sag ville have været rimeligt at sikre fri proces, så sagen kunne være blevet prøvet ved retten”* citat slut.

Lad mig give svarene i samme rækkefølge.

-o0o.

Irak-retssagerne

De såkaldte Irak-retssager drejede sig om i alt 23 irakeres krav om tortgodtgørelse som følge af, at de angiveligt i 2004 blev udsat for en krænkende og retsstridig behandling under tilbageholdelse i Irak. Denne behandling skulle angiveligt være foretaget i forbindelse med operation Green Desert, der blev gennemført med deltagelse af irakiske, britiske og danske soldater.

Der skulle den 20. december 2013 have været gennemført et møde i sagen i Østre Landsret, hvor sagens videre behandling for retten skulle have været drøftet og tilrettelagt - herunder hvordan spørgsmålet om forældelse skulle behandles.

Imidlertid udeblev sagsøgerne og sagsøgernes advokat fra retsmødet. Østre Landsret afviste på den baggrund, og med henvisning til retsplejelovens regler derom [§ 360, stk. 1, jf. § 353], sagerne den 23. december 2013. Retten bestemte også, at hver part skal bære egne omkostninger.

Sagsøgernes advokat, Christian Harlang, bad derefter Østre Landsret om at omgøre sin beslutning af 23. december 2013. Østre Landsret traf dog den 7. januar 2014 beslutning om at afvise anmodningen [efter retsplejelovens § 222], og jeg citerer fra rettens afgørelse, *"da der ikke er fremkommet nye oplysninger, og da det i øvrigt ikke er hensigtsmæssigt at omgøre beslutningen."*

Sagsøgernes advokat, Christian Harlang, har siden [den 3. januar 2014] anmodet såvel Procesbevillingsnævnet som Højesterets Anke- og Kæremålsudvalg om tilladelse til, at Højesteret tager stilling til landsrettens

afgørelse om sagens afvisning på grund af sagsøgers udeblivelse fra retsmødet den 20. december 2013.

Senest er der sket det, at advokat Christian Harlang, den 21. januar 2014, i et brev til Procesbevillingsnævnet og Højesterets Anke- og Kæremålsudvalg har uddybet sin anmodning om kæretilladelse.

Sagens status i dag er således, at medmindre Højesteret ændrer Østre Landsrets afgørelse om afvisning af sagen på grund af sagsøgers udeblivelse, er sagen afsluttet ved de danske domstole.

Om spørgsmålet om forældelse og om Højesterets kendelse om sikkerhedsstillelse

Indledningsvis vil jeg gerne sige, at regeringen lægger vægt på, at det undersøges, hvad der er op og ned i de sager, som har været omtalt om evt. dansk ansvar for mishandling af tilbageholdte i Irak og Afghanistan.

I forhold til det konkrete spørgsmål om forældelse, så er det som bekendt tidligere blevet drøftet på samråd her i forsvarsudvalget. Og min forgænger har desuden besvaret spørgsmål skriftligt fra folketinget.

I den forbindelse er det bl.a. blevet oplyst i besvarelsen af S 300 [2. november 2012] – at der i forbindelse med sagen ikke er fundet særlige forhold, og jeg citerer, *”der skulle begrunde, at man fraviger **praksis** med hensyn til afvisning af forældede betalingskrav”*, citat slut.

Jeg kan, som min forgænger, oplyse udvalget om, at alle relevante spørgsmål, herunder af processuel art – hvilket inkluderer Højesterets kendelse om sikkerhedsstillelse – har været genstand for grundig drøftelse med Kammeradvokaten og de repræsentanter fra Justitsministeriet, Statsministeriet og Udenrigsministeren, som har fulgt sagen.

For så vidt angår Højesterets kendelse om sikkerhedsstillelse har regeringen naturligvis taget denne til efterretning. For regeringen er det afgørende, at de spilleregler, som Folketinget selv, efter nøje overvejelser, har fastsat, respekteres f.eks. forældelsesloven og retsplejeloven.

Også når staten er part i sagen.

Under sagens behandling ved Østre Landsret har det været regeringens holdning, at dansk lovgivning om forældelse af civile krav er i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser.

I den forbindelse kan jeg i øvrigt henvise til den udtalelse Forsvarsministeriet indhentede fra Justitsministeriet til brug for samråd L den 5. februar 2013.

Som fremgår af udtalelsen skelnes der mellem sager om strafansvar og sager om civilretligt erstatningsansvar. Jeg citerer: *"Torturkonventionen indeholder ikke specifikke bestemmelser om sikkerhedsstillelse eller om forældelse i civile sager vedrørende erstatning eller godtgørelse i sager om tortur. Det er korrekt, at FN's Torturkomité over for Danmark har anbefalet, at strafansvar for torturhandlinger ikke bør kunne forældes. Men Komitéens anbefaling angår strafansvar og ikke civilretligt erstatningsansvar"*, citat slut.

Det fremgår også af udtalelsen, at der grundet en lovændring, som trådte i kraft 1. januar 2008, ikke indtræder forældelse af strafansvar for tortur.

Endvidere kan jeg henvise til Justitsministerens svar af 8. august 2013 på FOU alm. del 2012-13 spm. 336.

Om spørgsmålet om fri proces

Den sidste del af samrådsspørgsmål Q drejer sig om – og jeg citerer: *“om det ikke i så principiel en sag ville have været rimeligt at sikre fri proces, så sagen kunne være blevet prøvet ved retten,”* citat slut.

I Danmark er det i første omgang Civilstyrelsen, der træffer afgørelse om fri proces. Civilstyrelsens afgørelser herom kan påklages til Procesbevillingsnævnet. Det gælder også sager, hvor staten er part. De nærmere betingelser for at kunne opnå fri proces fremgår af retsplejeloven, som henhører under justitsministeren.

Der har været søgt om fri proces efter retsplejelovens § 329.

I henhold til den bestemmelse, kan der meddeles fri proces, og jeg citerer: *“når særlige grunde taler for det. Dette gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation”* – citat slut. Det er tillige en grundlæggende betingelse for fri proces, at der er en vis udsigt til at få medhold i sagen.

Vedrørende den første af de 23 sagsøgere har Civilstyrelsen givet afslag på fri proces. Procesbevillingsnævnet har tre gange - ved klage over Civilstyrelsens afslag og ved 2 anmodninger om genoptagelse af Procesbevillingsnævnets første beslutning - opretholdt afslaget. For de øvrige sagsøgere har Civilstyrelsen givet afslag på fri proces og Procesbevillingsnævnet har opretholdt afslaget. Procesbevillingsnævnets seneste afslag af 11. november 2013 er truffet efter, at Højesteret afsagde sin kendelse om sikkerhedsstillelse og har således kunne indgå i Procesbevillingsnævnets behandling af sagen.

De myndigheder, der i Danmark tager stilling til ansøgninger om fri proces, har således flere gange forholdt sig til sagskomplekset, og alle gange fundet, at betingelserne for at meddele fri proces ikke er opfyldt.

Selv er jeg tryk ved den sagsbehandling, som Civilstyrelsen og siden Procesbevillingsnævnet har underkastet sagsøgernes ansøgninger om fri proces, og som efter retsplejelovens § 329 ordlyd også har taget højde for, om der var tale om en sag af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse.

Når dette er sagt, skal der fortsat ikke være tvivl om, at regeringen lægger vægt på, at Danmark og danske styrker, i forbindelse med deltagelse i internationale operationer, overholder vores folkeretlige forpligtelser.

Jeg kan i den forbindelse afslutningsvis nævne, at efter kommissoriet for den undersøgelseskommission, som justitsministeren nedsatte den 7. november 2012 skal Undersøgelseskommissionen bl.a. undersøge og redegøre for, om de folkeretlige forpligtelser, som påhviler Danmark, er blevet overholdt i forbindelse med tilbageholdelsen af personer under den danske krigsdeltagelse i Irak.

Dette afslutter min besvarelse af samrådsspørgsmål Q.